

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

I de beste familier ...

Skartveit G.

Den usynlige smerta

Om rus og pårørende. 288 s. Oslo: Det norske samlaget, 2010. Pris NOK 349
ISBN 978-82-521-7613-1

Den første, og største, delen består av «historier fra virkeligheten», omtrent slik vi fortsatt kan lese dem i enkelte ukeblad. Selv for en forholdsvis garvet rusterapeut ble det i meste laget. Jeg spurte stadig meg selv om det var

nødvendig å ta med så mange begredelige detaljer. Men så slo det meg at kanskje de som kjenner dette på kroppen, de pårørende selv, liker å lese om det – at det gir en slags fellesskapsfølelse å kunne nikke gjenkjennende til tragiske og dramatiske skildringer av de ruspårørendes turbulente og utrygge hverdag. Derfor ønsker jeg å overlate til andre lesere å vurdere om elendighetsdosen her ble for høy.

Boken er skrevet av en fagperson som også er politiker, og som derfor er programforpliktet til å komme med noen prinsipper og løsningsforslag. Her synes jeg Gro Skartveit gjør en god jobb. Det som går som en rød tråd gjennom alle beretningene, og som utkrystalliseres i flere av de ti rådene til pårørende hun gir mot slutten, er hvor lett det er å tro at man hjelper misbrukeren ut av misbruket, mens man i virkeligheten bidrar til fortsatt misbruk. Det dreier seg om noe så enkelt som å sette grenser og kunne si nei. Men vis meg den moren som gang på gang greier å avvise sin lidende og sterkt appellerende voksne sønn, det skal det mye mot og styrke til!

For meg som er opptatt av at rusvernet i Norge allerede er blitt altfor medikalisert, er perspektivet her kjærkomment. Forfatteren viser tydelig at rusproblemer, ikke minst sett med de pårørendes øyne, først og fremst er atferdsproblemer; uakseptabel oppførsel, kriminalitet, manglende kontroll og tillitsbrudd. Her er det ofte vel så hensiktsmessig å søke hjelp hos politiet som hos legen, og det står mye om politi. Derfor undres jeg litt over den makten og myndig-

heten sosionomen Gro Skartveit mener legene har på rusfeltet. Det at noen leger skriver ut piller i øst og vest er selvsagt et stort problem som ødelegger for alle, men jeg tror neppe rusituasjonen i Norge ville endret seg vesentlig om vi fikk stoppet disse tankeløse legene. Og som seriøs rus-terapeut er vel legen neppe bedre enn andre fagpersoner – det finnes ingen mirakelkur.

Det fine er at man ikke presenterer substitusjonsbehandling (metadon, buprenorfen og ev. heroinutdeling) som det viktigste og saliggjørende tiltaket. Her skiller politiker Gro Skartveit seg fra de fleste av sine kolleger. Hun kjenner feltet godt nok til å vite at slik behandling er og blir en nødløsning.

Boken vil være en god støtte for alle som trenger hjelp til å etablere et eget liv i nærheten av en rusmisbruker.

Olaf Gjerløw Aasland

Legeforeningens forskningsinstitutt

Forbilledlig om nevrologi og pedagogikk

Rønhoode LI.

... og noen går det trill rundt for!

Om hjernen, tenåring og pedagogisk praksis. 243 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2010. Pris NOK 350
ISBN 978-82-05-39571-8

Forfatteren er universitetsutdannet spesialpedagog og arbeider til daglig i den kommunale pedagogisk-psykologiske rådgiver-tjenesten for barn og ungdom. Rønhoode henvender seg primært til fagfolk som arbeider i eller opp mot

skoleverket. Hun forsøker å se daglige pedagogisk-psykologiske utfordringer i lys av moderne nevrobiologisk kunnskap om hjernen og dens utvikling hos barn og unge. Spesielt legger hun vekt på de nevrologiske forutsetningene for kognisjon og emosjoner, atferd og læring på ulike alderstrinn. Hun sier selv i innledningen at «boken

handler om ungdomshjernen på den ene siden, pedagogisk virksomhet på den andre og hvordan samspillet mellom disse to kan videreutvikle møtet og forståelsen mellom ungdom, lærere og foresatte [...] Boken tar opp nyere forskning på og forståelse av tenåringers nevrologiske modning og utvikling. Denne forståelsen settes opp mot de formelle og uformelle, akademiske og sosiale krav som stilles til ungdomsgruppen.»

Boken er inndelt i to hovedbolker: først hjernen og nevrokognitiv normalutvikling, deretter pedagogiske tiltak i et skoleperspektiv. Hovedkapitlene heter: Ungdom – tabloid, Hjernen og ungdomshjernen, Fokus på tenåringselever og deres behov, Skolen i et organisasjons- og systemperspektiv, Ungdom er nesten barn, ikke nesten voksne. Illustrasjonene, vignettene og de små kasuistikkene er instruktive, og i tillegg finner man punktvis oppsummeringer av pedagogiske og kliniske poenger.

Ungdommers mangelfulle evne til å tilbakeholde impulser, deres ufullstendig utviklede frontallappsfunksjoner og svikt i «egenadministrasjon», liten evne til å «lese andre», forstå intensjoner og tolke ansiktsuttrykk og følelser er i vesentlig grad biologisk betinget. Forfatterens budskap er at elementær kjennskap til nevrologiske og nevropsykologiske utviklings- og modningsprosesser i ungdomsårene gir utdypet forståelse for hva som kan komme til nytte når man som sakkyndig skal tilrettelegge tiltak, gi råd, håndtere vanskelige situasjoner og ikke minst forebygge videre skjevutvikling og patologi.

Forfatteren er klar over at man ikke kan ekstrapolere kritikkløst fra nevrologisk forsknings stadig skiftende funn og perspektiver, og overføre dette direkte til hverdagen i klasserommet. Det er like galt å ignorere nevrobiologisk kunnskap hentet fra laboratoriene, som å applisere denne ukritisk inn i det levde liv. For en pedagog vil det likevel være av betydning å vite at det hjelper lite å bombardere en elev med fakta, hvis elevens kapasitet for å huske enkeltelementer, arbeidsminnet, ennå ikke kan ventes å være tilstrekkelig modnet. For en kliniker i pedagogisk-psykologisk rådgiver-tjeneste vil det på samme måte være viktig å vite hva man normalt bør kunne forvente av en ungdom på det trinn vedkommende er, når man skal vurdere alvorlighetsgrad, ulike tiltak og prognostikk.

Boken er pedagogisk forbilledlig (!) og

letlest. Lærere og ansatte i skoleverkets pedagogisk-psykologiske tjenester vil finne relevant og sentral kunnskap. Den kan også med utbytte leses av leger og psykologer som arbeider innen psykiatrien og i spesialisthelsetjenestene innen habilitering, ikke minst fordi den kan bidra til å gi behandlere et nyttig tverrfaglig perspektiv. Mange av de utfordringene man møter som pedagog, er de samme som man møter som behandler i helsevesenet når man skal forsøke å skape hensiktsmessige terapeutiske allianser.

Nils Olav Aanonsen

Avdeling for nevrohabilitering
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Tre søstre om selvskading

Nilssen CH, Storm H.

Kors på halsen

Tre søstre om selvskading. 201 s. Snarøya:
Dinamo Forlag, 2010. Pris NOK 349
ISBN 978-82-8071-216-5

Dette er en enestående samling kunnskap og erfaring om selvskading. Boken er en sammenfletting av en personlig beretning om opplevd selvskading og samtidig en oppdatert og bred samling av behandlingserfaring og

fagkunnskap fra flere fagmiljøer.

Psykiater Finn Skårderud har skrevet innledningskapitlet om selvskading. Han beskriver selvskading sett fra ulike perspektiver og inviterer leseren med på en forståelse av selvskading som en dårlig mestingsstrategi for følelser på avveie. Han beskriver det også slik: «Selvskade er bokstavelig en skade på selvet». Psykoterapeut Lise Studsgård har skrevet et kapittel om sitt møte med hovedpersonen Ida og hennes familie og deres vei inn i en annen behandling av selvskadingen enn det familien hadde møtt tidligere. Etterordet er skrevet av psykolog Svein Øverland og er en målrettet, konsis oppsummering av de behandlingsformene som man i dag har erfaring med.

Hoveddelen – Idas historie – er i hovedsak skrevet av tre søstre og anlagt i dagboknotats form. Denne tekstformen gir en nærhet til opplevelsene som familiemedlemmene hadde, fra de første gang ble overrumplet av den yngste søsterens første tegn på at noe ikke stemte. Tekstene veksler mellom å være beskrivende i forhold til situasjoner, reflekterende i forhold til

årsakssammenhenger og dels kritiske til det helsevesenet de har møtt og fortsatt møter.

Tekstene viser leseren et tett familiært samhold. De gir innblikk i hvordan søstrenes egne liv blir preget av å leve nært på og med kronisk alvorlig sykdom over lang tid. Det unormale blir gradvis normalisert, og tilpasningen til en verden utenfor deres opprinnelige kjernefamilie blir en utfordring. Dagboknotatene er kronologiske, og gradvis kommer Idas historie frem, fra hun kutter seg første gang som tiåring, til første gang hun forteller om at hun kutter seg med vilje som 18-åring.

Denne komposisjonen med språk uten medisinske eller psykiatriske fagtermer, med bidragsytere fra medisinske og psykologiske fagmiljøer, sammen med den personlige beretningen søstrene presenterer, blir et sjeldent betydningsfullt og praktisk læreverk innen kunnskap om selvskading. Boken vil være av særlig interesse for psykiatere, barne- og ungdomspsykiatere og allmennleger, i tillegg til psykologer, miljøarbeidere, kliniske sosionomer, familierapeuter og ansatte i skolevesenet som møter og behandler mennesker som selvskader, eller mennesker som lever nært på noen som selvskader.

Kors på halsen bør være en del av pensum for leger som tar videreutdanning i psykiatri, barne- og ungdomspsykiatri og allmennmedisin.

Lene Dæhlen Selnes

Sørbyen legegruppe
Gjøvik

Gripende bok om livet som kreftsyk

Syrstad K.

Dør jeg nå?

Min kamp mot kreften. 284 s, ill.
Oslo: Aschehoug, 2010. Pris NOK 349
ISBN 978-82-03-29221-7

Forfatteren Knut Syrstad (f. 1970) forteller sin historie om 11 års standhaftig kamp mot testikkelkreft. Han er adjunkt, familiemann og landskjent fluefisker og fluekaster fra Orkdal.

Han beskriver møtet med helsevesenet, det vanskelige livet som kreftsyk, belastninger av cellegiftbehandling og flere store operasjoner. Ikke minst tar vi del i Syrstads kamp for å overleve og det sterke håpet om en gang å bli frisk, til tross for gjentatte sykdomstilbakefall. Syrstad gir leseren en gripende innsikt i sine tanker om hvordan det er å leve med alvorlig kreftsykdom og kreftbehandling i mange år. Det er blitt en usminket, tankevekkende og rørende beretning om den kreftsykes mange lidelser. Historien gir leseren refleksjon og

tanke om hvor viktig det er med god diagnostikk og respektfull omgang med den som er syk.

Boken er letlest og velskrevet. Den belyser viktige aspekter i vårt virke. Betyr normale prøver at «det ikke er noe sykdom» eller kan det være at det er for tidlig å forstå sykdommen? Forstår helsepersonell hva det egentlig innebærer å være syk, og all lidelse pasientene kan ha under cellegiftbehandling? Er vi flinke nok til å vise respekt og aktelse for pasientene, eller ser vi bare våre medisinske «oppskrifter» i hvordan å behandle?

Jeg anbefaler boken for leger, sykepleiere, studenter og ansatte i helsevesenet. Den vil påminne og bevisstgjøre helsepersonell om hvordan det kan oppleves å være alvorlig syk, og få oss til bedre å se pasienten i et større perspektiv enn bare det medisinske behandlingssmessige.

Øystein Hveding

Lillehammer

Psykomotorisk fysioterapi praksis

Ottesen A, lanssen B, Hanssen I et al.

Gudrun Øvreberg – Et liv i bevegelse

Dokumentasjon av psykomotorisk fysioterapi praksis. Deler og helhet i samspill. DVD 4 stk. 5 timer. Lillehammer: Alette Ottesen, 2010. Pris NOK 1 600

Fysioterapeuter og fysioterapistudenter er målgruppen for denne samlingen av DVD-plater. Utgiverne håper å kunne bidra til bedre samhandling og til at leger, spesielt fastleger, vil ha nytte av filmen

for å påvise kliniske funn.

Medarbeiderne har alle psykomotorisk bakgrunn og har lært av Gudrun Øvreberg etter mester-svinn-modellen. Drivkraften er ønsket om å lage et læremiddel i psykomotorisk fysioterapi og å bevare Øvrebergs fingerspissfølelse for ettertiden.

De fire DVD-platene dekker sentrale deler av den psykomotoriske fysioterapien og gir en bra fremstilling av Øvrebergs kliniske praksis og hennes undervisning av pasienter og studenter.

Øvreberg undret seg over hvorfor man ikke ved tradisjonell fysikalsk behandling oppnådde ønsket bedring hos pasientene. På en morsom måte forteller hun om sin egenbehandling hos psykomotorikkens grunnlegger Adel Bülow-Hansen (1906–2001).